

ZARZĄDZENIE NR 527/2025
PREZYDENTA MIASTA KIELCE

z dnia 19 grudnia 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Planu opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego realizowanego
przez Żłobek Samorządowy nr 12 w Kielcach.**

Na podstawie art. 30 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.), art. 6d ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2025 r. poz. 798) oraz § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 19 września 2023 r. w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2121) zarządzam, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Plan opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjny realizowany w Żłobku Samorządowym nr 12 w Kielcach, który stanowi załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2.

Wykonanie zarządzenia powierza się dyrektorowi Żłobka Samorządowego nr 12 w Kielcach.

§ 3.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Prezydent Miasta
Kielce

Agata Wojda

**PLAN OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZO – EDUKACYJNY (OWE)
W ŻŁOBKU SAMORZĄDOWYM NR 12 W KIELCACH**

Plan opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego w skrócie OWE, jest kluczowym dokumentem obowiązującym w Żłobku Samorządowym nr 12 w Kielcach. Dokument ten uwzględnia prawa dziecka (zgodnie z Konwencją o prawach dziecka).

Podstawa prawna

- 1) Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2025 r., poz.798)
- 2) Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2024 r. (t.j. Dz.U.2024 r., poz. 1882 ze zm.) w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3.
- 3) Konwencja o prawach dziecka, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 listopada 1989 r. Polska, ratyfikowana przez Polskę 7 czerwca 1991 r.
 - Art. 2 – prawo do niedyskryminacji. Każde dziecko, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia, powinno być traktowane równo i sprawiedliwie;
 - Art. 3 – nadrzędność najlepszego interesu dziecka. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci należy przede wszystkim uwzględnić ich dobro;
 - Art. 5 – poszanowanie odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców lub opiekunów prawnych odnośnie do zapewnienia dziecku odpowiedniego ukierunkowania i wsparcia w korzystaniu z praw przyznanych mu w Konwencji;
 - Art. 6 – niezbywalne prawo do życia i rozwoju. Każde dziecko ma przyrodzone prawo do życia, a państwo ma obowiązek zapewnić jego przetrwanie i rozwój;
 - Art. 8 – prawo do tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych;

- Art. 12 – prawo do wyrażania własnych poglądów w sprawach jego dotyczących oraz przyjmowania ich z należytą wagą, stosownie do wieku i dojrzałości dziecka;
- Art. 13–17 – prawo do swobodnej wypowiedzi, dostępu do informacji, ale też ochrony przed szkodliwymi treściami;
- Art. 19 – ochrona przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania, złego traktowania lub wyzysku;
- Art. 23 – prawo dziecka z niepełnosprawnością do pełnego i godnego życia w warunkach honorujących jego godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa;
- Art. 24 – prawo do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej;
- Art. 27 – prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu;
- Art. 28 i 29 – prawo do nauki ukierunkowanej na rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka;
- Art. 31 – prawo do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka, oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym;
- Art. 34 – prawo do ochrony przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych.

Kluczowe elementy planu OWE:

1. Wstęp.

2. Wizytówka placówki:

Zawiera podstawowe informacje o instytucji.

3. Harmonogram dnia:

Zawiera stałe i zmienne elementy, w tym obowiązkowe wyjścia na świeże powietrze.

4. Cele ogólne i szczegółowe:

Określają kierunek pracy z dziećmi.

5. Metody i formy pracy:

Opisują sposób realizacji celów i zadań.

6. Standardy opieki sprawowanej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3: Wskazują, jakie oraz realizację działań będą podejmowane z dziećmi.

WSTĘP:

Opieka nad dziećmi w wieku do lat trzech stanowi fundamentalny element systemu wsparcia rodziny oraz wczesnej edukacji. Jest to okres szczególnie intensywnego rozwoju fizycznego, emocjonalnego, społecznego i poznawczego, w którym jakość zapewnionej opieki ma bezpośredni wpływ na późniejsze funkcjonowanie dziecka. Z tego względu standardy opieki sprawowanej nad najmłodszymi dziećmi mają na celu stworzenie spójnych i jednolitych zasad organizacji pracy żłobków, klubów dziecięcych oraz opiekunów dziennych, tak aby każdemu dziecku zagwarantować bezpieczne, higieniczne i wspierające środowisko.

Standardy te wynikają z obowiązujących aktów prawnych, w szczególności z ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz odpowiednich rozporządzeń wykonawczych, które regulują warunki lokalowe, kwalifikacje personelu, organizację dnia, bezpieczeństwo, żywienie oraz wspieranie rozwoju dziecka.

Ich celem jest:

- zapewnienie wysokiej jakości usług opiekuńczych, poszanowania indywidualnych potrzeb dziecka, współpracy z rodziną oraz wdrażania praktyk sprzyjających jego harmonijnemu rozwojowi.
- stworzeniu optymalnych warunków pobytu dzieciom przez organizację codziennej opieki, która zapewnia respektowanie praw zawartych w Konwencji o prawach dziecka i spełnianie podstawowych potrzeb życiowych – fizjologicznych, potrzeby bezpieczeństwa, potrzeby uwagi i szacunku;
- Stworzenie warunków pobytu wspierających rozwój umiejętności samoregulacji i samodzielności dzieci w zakresie samoobsługi oraz w kontaktach społecznych;
- Wspieranie rozwoju poznawczego, twórczego, umiejętności komunikacji oraz sprawności fizycznej przez stworzenie środowiska edukacyjnego umożliwiającego pełen i harmonijny rozwój.

Niniejszy dokument przedstawia kluczowe obszary standardów opieki oraz zasady, jakie powinny obowiązywać przy organizowaniu i realizowaniu opieki nad dziećmi do lat trzech. Stanowi on punkt odniesienia dla podmiotów prowadzących opiekę, opiekunów oraz instytucji nadzorujących, zapewniając przejrzystość wymagań oraz jednolite rozumienie jakości świadczonych usług.

WIZYTÓWKA

WIZYTÓWKA INSTYTUCJI OPIEKI NAD DZIEĆMI DO LAT TRZECH

NAZWA INSTYTUCJI: ŻŁOBEK SAMORZĄDOWY NR 12 W KIELCACH

- **Organ Prowadzący: Gmina Kielce**
- **Nr wpisu do rejestru MRiPS: 3081/Z**
- **Nr wpisu do Rejestru PMK: 1/2011**

LOKALIZACJA: UL. Gałczyńskiego 7, 25-409 KIELCE

Żłobek znajduje się na osiedlu BOCIANEK w bliskiej odległości od komunikacji miejskiej. Przed żłobkiem znajdują się miejsca parkingowe, w tym również miejsce dla osób niepełnosprawnych. Budynek posiada pomieszczenia do przechowywania wózków dziecięcych.

KIEROWNICTWO I KONTAKT

Dyrektor jednostki: tel. 41-36-76-014 ; poczta elektroniczna: dyrektor@zs12.kielce.eu

Osoby do kontaktu:

Starszy opiekun sprawujący nadzór nad personelem opiekuńczym i sprzątającym – tel. 41-36-76-652; poczta elektroniczna: administracja@zs12.kielce.eu

Główny księgowy –tel. 41-36-76-446; poczta elektroniczna: ksiegowosc@zs12.kielce.eu

STRUKTURA I ZASOBY:

a) Liczba miejsc: 128

b) Do żłobka przyjmowane są dzieci od ukończenia 20 tyg. życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4 rok życia.

c) W Żłobku funkcjonuje 5 grup podzielone ze względu na wiek, tak by dzieci zbliżone wiekowo mogły harmonijnie się rozwijać zgodnie z potencjałem i indywidualnymi predyspozycjami.

Do placówki mogą uczęszczać dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz wymagające szczególnej opieki w zależności od możliwości zapewnienia opieki jakiej wymagają.

d) Przestrzeń wewnętrzna

- W Żłobku znajdują się nowoczesne i bezpieczne pomieszczenia, które są dostosowane do potrzeb małych dzieci.
- Wnętrza są jasne, przytulne i estetyczne, co sprzyja dobremu samopoczuciu i pozytywnemu rozwojowi.
- Dzieci mają do swojej dyspozycji atrakcyjne miejsca do zabawy i edukacji adekwatne do ich etapu rozwoju i zainteresowań, np. strefa relaksu i wyciszenia, czytelnicza, konstrukcyjno-budowlana, muzyczna, sensoryczna.
- Przestrzeń każdej grupy podzielona jest na oddzielne i przestronne pomieszczenia np. bawialnia, sypialnia, jadalnia, łazienka oraz szatnia.
- Ponadto żłobek posiada własną kuchnię, w której przygotowywane są pełnowartościowe i prawidłowo zbilansowane w zależności od wieku dziecka posiłki. Dodatkowo na zlecenie lekarskie uwzględniane są diety eliminacyjne. Jeśli dziecko jest karmione piersią placówka stwarza możliwość karmienia piersią przez mamę z zachowaniem intymności.

e) Przestrzeń zewnętrzna

- Budynek żłobka wraz z placem zabaw jest ogrodzony do którego prowadzi zamykana furtka i brama wjazdowa.
- Wejście do budynku jest zamykane i zabezpieczone domofonem przed dostępem osób z zewnątrz.
- Przy drzwiach wejściowych znajduje się podjazd dla wózków.
- Żłobek posiada przestronny ogrodzony plac zabaw, który daje możliwość dzieciom do codziennej zabawy na świeżym powietrzu.
- Plac zabaw jest dobrze zorganizowany i bezpieczny. na którym znajdują się dostosowane do wieku dziecka urządzenia zabawowe oraz wolna , trawiasta przestrzeń do organizowania różnej formy aktywności.

f) Kadra

Nasza kadra to wysoko wykwalifikowane osoby stale podnoszące swoje kwalifikacje, które z pasją i zaangażowaniem pracują z dziećmi. Wspierają ich rozwój motoryczny, intelektualny oraz społeczno-emocjonalny. Zatrudniony personel opiekuńczy posiada odpowiednie doświadczenie, wiedzę i umiejętności niezbędne do pracy z małymi dziećmi, w tym umiejętność obserwacji i reakcji na ich potrzeby.

CHARAKTER I METODY PRACY

Nasz Żłobek:

- a) Stwarza warunki umożliwiające rozwój dziecka w sferach: fizycznej, zmysłowej, mowy, kojarzenia i pamięci, emocji i uczuć oraz nabywania umiejętności życia codziennego.
- b) Wszystkie działania podejmowane przez personel w naszej placówce mają na celu wyzwalanie w dziecku aktywności, która umożliwi mu poznanie siebie, swoich możliwości oraz otoczenia fizycznego i społecznego.
- c) Zapewnia dzieciom możliwości wspólnej zabawy i nauki w warunkach bezpiecznych, przyjaznych i dostosowanych do ich potrzeb rozwojowych pod hasłem "Dziecko zdrowe, bezpieczne i szczęśliwe".
- d) Wspiera w procesie adaptacji do żłobka, np. poprzez pierwszą fazę adaptacji z rodzicem.
- e) Organizuje warsztaty, spotkania i zapewnia bieżącą komunikację z rodzicami na temat rozwoju dziecka.

Żłobek w swojej działalności zapewnia:

- Respektowanie praw dzieci w codziennej pracy żłobka.
- Budowanie przez opiekunki bezpiecznych, opartych na szacunku relacji z dziećmi.
- Wspieranie u dzieci poczucia przynależności i uważności na inne osoby.
- Stwarzanie dzieciom warunków do poznawania i doświadczania otaczającego świata oraz do twórczej ekspresji i kontaktu z różnymi wytworami kultury.
- Tworzenie dzieciom środowiska sprzyjającego mówieniu, słuchaniu i porozumiewaniu.
- Kształtowanie otoczenia umożliwiającego rozwój sprawności fizycznej dzieci oraz angażowanie zmysłów.
- Stwarzanie dzieciom możliwości do zabaw edukacyjnych we wszystkich obszarach rozwoju.
- Poszanowanie indywidualności dzieci, ich potrzeb - w przypadku dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, respektuje się ich indywidualny rytm życia dostosowując plan, metody oraz organizację pracy do ich indywidualnych potrzeb i możliwości.

Wszystkie te działania realizujemy w oparciu o różne formy i metody pracy tj.:

- oglądowa oparta na obserwacji i pokazie,
- słowna (słuchanie opowiadań, bajek, nauka wierszyków),
- praktyczna polegająca na przyswajaniu, odkrywaniu, przeżywaniu, działaniu,

- dowolności w zabawie (zabawy indywidualne),
- przemienności zabaw (po spokojnych następują zabawy ożywione),
- stopniowania trudności,
- aprobaty i pochwały,
- metoda odreagowania emocji poprzez zabawę (np. zabawa cicho-głośno),
- Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne,
- Pedagogika zabawy (Klanza)
- Bajkoterapia i muzykoterapia,
- Zajęcia muzyczne - rytmika
- zabawy i ćwiczenia relaksacyjne.

PROGRAMY EDUKACYJNE I OPIEKUŃCZE

Programy edukacyjne, wychowawcze, opiekuńcze realizowane w Naszym żłobku wspierają:

- Rozwoju społeczno- emocjonalny: Kształtowanie umiejętności rozpoznawania i nazywania emocji, samoregulacji, budowania relacji i poczucia własnej tożsamości.
- Rozwoju fizyczny: Wzmacnianie sprawności fizycznej, koordynacji ruchowej i integralności sensorycznej.
- Rozwoju poznawczy: Rozbudzanie ciekawości świata, wytrwałości i umiejętności uczenia się.
- Rozwoju komunikacji: Kształtowanie umiejętności komunikacyjnych i językowych.
- Rozwoju samodzielności: Wzmacnianie poczucia własnej niezależności i świadomości potrzeb.

Wszystkie obszary rozwoju dziecka realizujemy w żłobku wykorzystując m.in. zajęcia sensomotoryczne wspierające rozwój zmysłów, bajkoterapia i muzykoterapia rozwijające wyobraźnię i emocje, zajęcia ruchowe przy muzyce lub gimnastyka, a także zabawy plastyczne, konstrukcyjne które rozwijają kreatywność i małą motorykę. Programy opiekuńcze obejmują natomiast naukę samodzielności w codziennych czynnościach, jak jedzenie, a także zapewnienie bezpieczeństwa, higieny i wsparcia w adaptacji do żłobka.

HARMONOGRAM DNIA

GODZINY	ELEMENTY DNIA
6:00 – 8:30	Przyjmowanie dzieci do żłobka (czas na swobodną zabawę w strefach tematycznych, indywidualne zabawy, czas na realizację własnych pomysłów i fantazji), czynności higieniczno- pielęgnacyjne
8:30 – 9:00	Pierwsze śniadanie
9:00 – 11:30	Czynności pielęgnacyjne i higieniczne po i przed posiłkiem, Pobyt na powietrzu / Swobodna zabawa dzieci w sali lub aktywności, zajęcia, działania inicjowane przez personel, Drugie śniadanie
11:30 – 12:00	Obiad
12:00 – 14:15	Czynności higieniczne i pielęgnacyjne po posiłku i Leżakowanie/ drzemka
14:15 – 15:00	Czynności higieniczno-pielęgnacyjne i podwieczorek
15:00 – 17:00	Zakończenie dnia – pożegnanie, rozchodzenie się dzieci do domu, czas na zabawy indywidualne lub grupowe w strefach tematycznych

CELE

I. Cel ogólny

Zapewnienie dzieciom w wieku do lat 3 warunków sprzyjających ich wszechstronnemu, harmonijnemu rozwojowi poprzez realizację zadań opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających indywidualne potrzeby, możliwości i tempo rozwoju każdego dziecka oraz gwarantujących bezpieczeństwo, stabilność emocjonalną i poszanowanie podmiotowości dziecka.

II. Cele szczegółowe

1. Cele opiekuńcze

- Zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa fizycznego i emocjonalnego w czasie pobytu w żłobku.
- Zaspokajanie podstawowych potrzeb biologicznych i psychicznych, z uwzględnieniem indywidualnych rytmów i preferencji dziecka.
- Organizowanie warunków sprzyjających kształtowaniu nawyków związanych z higieną, samoobsługą i kulturą codzienności.
- Wspieranie stopniowego rozwijania samodzielności w czynnościach dnia codziennego.
- Zapewnienie właściwej organizacji dnia, gwarantującej dziecku poczucie stałości i przewidywalności,
- Stosowanie zasad profilaktyki zdrowotnej i pierwszej pomocy,
- Zapewnienie prawidłowego żywienia dzieci zgodnie zobowiązującymi normami.

2. Cele wychowawcze

- Wspieranie rozwoju społeczno-emocjonalnego dzieci poprzez kształtowanie umiejętności współdziałania, komunikacji i budowania relacji rówieśniczych.
- Kształtowanie pozytywnego obrazu siebie oraz poczucia własnej wartości.
- Wprowadzanie zasad obowiązujących w grupie i wspieranie dzieci w ich przestrzeganiu.
- Rozwijanie umiejętności adekwatnego wyrażania emocji oraz radzenia sobie w sytuacjach trudnych.
- Wdrażanie do zachowań prozdrowotnych, estetycznych i społecznie akceptowalnych.

3. Cele edukacyjne (rozwojowe)

- Wspieranie rozwoju mowy i komunikacji poprzez stwarzanie warunków do aktywnego słuchania, naśladowania, wypowiadania się oraz bogacenia słownika.
- Stymulowanie rozwoju poznawczego dzieci poprzez zabawy manipulacyjne, badawcze i konstrukcyjne, ukierunkowane na rozwijanie spostrzegawczości, pamięci, myślenia oraz ciekawości świata.
- Wspieranie rozwoju motoryki dużej i małej poprzez organizowanie różnorodnych aktywności ruchowych i plastyczno-manualnych.
- Rozwijanie kreatywności i ekspresji twórczej dzieci w obszarze muzycznym, ruchowym i artystycznym.
- Tworzenie warunków do samodzielnego działania, eksploracji otoczenia oraz podejmowania inicjatywy.

4. Cele dotyczące współpracy z rodzicami

- Nawiązywanie i utrzymywanie partnerskiej współpracy z rodzicami w zakresie opieki i wychowania.
- Wymiana informacji dotyczących funkcjonowania i rozwoju dziecka w środowisku domowym i żłobkowym.
- Włączanie rodziców w proces wspierania rozwoju dziecka poprzez konsultacje, rozmowy indywidualne oraz działania integracyjne.
- Wspólne opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pracy z dziećmi, wymagającymi szczególnego wsparcia.
- Kształtowanie spójności oddziaływań wychowawczych żłobka i środowiska rodzinnego.

METODY

METODY PRACY Z DZIEĆMI

Metody pracy z dziećmi stanowią kluczową rolę w wspieraniu wszechstronnego rozwoju dzieci. Właściwie dobrane metody angażują dzieci oraz pomagają rozwijać im indywidualne umiejętności, budować pewność siebie, uczyć współpracy, radzenia sobie z emocjami, a także przygotowywać do przyszłych wyzwań edukacyjnych i życiowych.

Podczas zajęć z dziećmi w naszym żłobku wykorzystujemy różnorodne elementy metod i form pracy dostosowane do możliwości rozwojowych dzieci oraz ich indywidualnych potrzeb. Stosujemy je, aby rozwój dziecka przebiegał prawidłowo, harmonijnie i wielostronnie.

1. Metody opiekuńcze – realizujące podstawowy standard

To fundament żłobka — zapewnienie bezpieczeństwa, komfortu i regularnych rytuałów.

- a. Indywidualna opieka i reagowanie na sygnały dziecka
 - dostosowanie działań do wieku, etapu rozwojowego i potrzeb każdego dziecka.
 - podążanie za potrzebami takimi jak: sen, głód, bliskość, zmiana rytmu,
 - reagowanie na potrzeby dziecka w sposób szybki, spokojny i adekwatny: "tu i teraz" — styl responsywny,
 - budowanie relacji opartej na zaufaniu, czułości i przewidywalności,
 - zapewnienie dziecku stałości opiekunów oraz poczucia akceptacji i wsparcia,
- b. Stały rytm dnia
 - uwzględnianie indywidualnego rytmu dnia, tempa jedzenia, odpoczynku i aktywności.
 - poczucie bezpieczeństwa
 - przewidywalność i rytuały (powitanie, posiłki, leżakowanie, zakończenie dnia)
- c. Wspieranie samodzielności
 - wspieranie naturalnej ciekawości i spontanicznej aktywności dziecka,
 - zachęcanie do jedzenia rączkami,
 - zachęcanie do samodzielnego ubierania, siadania, sprzątanía,
 - pomaganie nie wyręczanie

2. Metody opiekuńczo-pielęgnacyjne

- a. wykonywanie czynności pielęgnacyjnych w sposób spokojny, uważny i komunikowany dziecku,
- b. wspieranie samodzielności w jedzeniu, ubieraniu i higienie w miarę możliwości/umiejętności dziecka,
- c. zapewnienie higienicznych i bezpiecznych warunków karmienia, przewijania i snu.

3. Metody wychowawcze -zgodnie z psychologią rozwoju dziecka w wieku 0–3 lata

a. Modelowanie zachowań

- dorosły pokazuje właściwy sposób działania,
- dziecko naśladuje (odkładanie zabawek, dzielenie się)

b. Komunikacja empatyczna

- nazywanie emocji np.: "widzę, że jesteś smutny"
- wypowiadanie krótkich komunikatów,
- określanie jasnych granic

c. zero kar i krzyków — standard opieki tego zabrania

d. Pozytywna dyscyplina

- wyjaśnianie zamiast zakazywania,
- wskazywanie alternatywy np.: "tu nie wchodzimy, ale możesz wspinać się tutaj"

4. Metody wspierające rozwój poznawczy i językowy

a. Pedagogika zabawy -metoda KLANZY (główne zasady: aktywność własna dziecka, dobrowolność wyboru przez dziecko, budowanie poczucia bezpieczeństwa, współpraca przez zadania grupowe):

- zabawy w kręgu,
- zabawy sensoryczne (krótkie),
- zabawy manipulowania przedmiotami,
- zabawy badawcze i doświadczenia (proste eksperymenty) np.: przelewanie, przesypywanie, dotykanie różnych faktur.

b. Zabawa swobodna

- dziecko samo wybiera aktywność,
- opiekun obserwuje zachowania, preferencje i sygnały dziecka,
- opiekun tworzy sytuacje edukacyjne na podstawie obserwacji zainteresowań dziecka
- opiekun towarzyszy dziecku, ale nie narzuca,
- opiekun wspiera koncentrację i poczucie sprawstwa,

c. Zabawy wspierające mowę (metody słowne)

- czytanie dziecku książeczek, powtarzanie słów
- śpiewanie piosenek, rymowanek,
- zajęcia paluszkowe i sensoryczne,

- mówienie do dziecka wolno prostymi zdaniami, zadawanie prostych pytań,
- komentowanie czynności, nazywanie emocji i przedmiotów,

5. Metody wspierające rozwój emocjonalno-społeczny,

a. Relacja 1:1 – standard jakości

dziecko poznaje świat przez ciało i dotyk, ma „osobę kluczową” do adaptacji i kontaktu, wzmacnia to poczucie bezpieczeństwa i stabilności (metoda Weroniki Sherborne)

- kołysanie na kolanach,
 - turlanie naleśnika,
 - zabawy przy /z lustrem,
 - wędrujące ręce, masażyki
 - zabawa wysoko/nisko
- ### **b. Zabawy równoległe i proste w małych grupach**
- turlanie piłki
 - budowanie z klocków,
 - układanie puzzli,
 - zabawa piaskiem,
 - modelowanie z plasteliny,
 - malowanie palcami,
 - ćwiczenie naprzemienności (moje – twoje)
- ### **c. Nazwanie emocji i potrzeb**
- wspólne oglądanie książeczek o emocjach,
 - modelowanie właściwych zachowań,
 - krótkie komentarze np.: "cieszysz się", "trochę się boisz",
 - rozwiązywanie konfliktów bez przemocy,

6. Metody sensoryczne i motoryczne

a. Integracja sensoryczna w ujęciu zabawowym

- wprowadzanie elementów scenoplastyki i sensoryki np.: ścieżki sensoryczne, malowanie rękami/stopami
- zabawy w przesypywanie, rozcieranie, mieszanie,
- zabawy wodne i dotykowe,

- masażyki i zabawy relaksacyjne,
- stosowanie naturalnych i bezpiecznych materiałów np.: faktury, woda, piasek, kasza, mąka, ryż, tkaniny
- d. Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne
 - turlanie, pełzanie, zabawy „razem i osobno”,
 - budowanie relacji przez ruch,
- e. Zabawy rytmiczne i muzyczne
 - Kołysanki,
 - taniec przy muzyce,
 - instrumenty perkusyjne,
- f. Organizowanie przestrzeni do swobodnego ruchu (podłoga, maty, niskie elementy wyposażenia wspierające ergonomię dziecka)
- g. Unikanie nadmiernego unieruchamiania dzieci np. w bujaczkach czy krzeselkach
- h. Zachęcanie do pełzania, raczkowania, wspinania się, chodzenia i manipulowania przedmiotami.

7. Metody stymulujące samodzielność i kompetencje życiowe

- a. Elementy Montessori
 - naczynia do samodzielnego picia,
 - koszyki tematyczne,
 - prace praktyczne: zmiatanie, układanie, porządkowanie
- b. Mikro-zadania
 - wzmacniające poczucie sprawczości i udziału w grupie np.:
 - "połóż łyżeczkę na stół"
 - "przynieś kubek"

8. Metody adaptacyjne i emocjonalne

- a. Łagodna adaptacja
 - stopniowe wydłużanie czasu w żłobku,
 - obecność rodzica w pierwszych dniach,
 - stała osoba prowadząca adaptację ,
- b. Zabawy oswajające

- stałe rytuały powitania,
- stały rozkład dnia
- angażowanie dziecka w drobne aktywności po przyjściu,
- c. Kącik emocji/wyciszenia
- Poduszki, koce, ciepłe światło np.: lampka solna
- Karty emocji/buźki

9. Metody obserwacji i dokumentowania

W żłobku stosuje się systematyczne metody obserwacji i dokumentowania pracy z dziećmi

- a. Obserwacja uczestnicząca
 - opiekunka rejestruje postępy, potrzeby, reakcje dziecka,
- b. Karty obserwacji i indywidualne plany pracy
 - analiza mowy, motoryki, relacji
 - aktualizowane cyklicznie

10. Metody relaksacyjne i wyciszające

- a. Techniki oddechowe „dla maluchów” np.:
 - dmuchanie piórek, dmuchanie baniek
- b. Kącik wyciszenia
 - miękkie poduchy, książeczki sensoryczne, spokojne światło

11. Metody współpracy z rodzicami

- a. Codzienna wymiana informacji o funkcjonowaniu dziecka.
- b. Konsultacje dotyczące diety, nawyków, zdrowia i etapów rozwoju.
- c. Poszanowanie wartości rodzinnych i stałe dostosowanie metod pracy do zasad wychowawczych rodziców.

12. Metody służące zapewnieniu bezpieczeństwa

- a. Dostosowanie przestrzeni do potrzeb dzieci w wieku do lat 3 (meble, zabezpieczenia, materiały),
- b. Regularna kontrola czystości i stanu technicznego pomieszczeń oraz zabawek,
- c. Stosowanie zasad pierwszej pomocy i procedur bezpieczeństwa.

STANDARDY OPIEKI SPRAWOWANEJ NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3

STANDARD 6 WSPIERANIE U DZIECI POCZUCIA PRZYNALEŻNOŚCI I UWAŻNOŚCI NA INNE OSOBY

	Planowane działania realizowane w Żłobku Samorządowym Nr 12 w Kielcach
6.1. Wskazówki metodyczne dla personelu, sprzyjające rozwojowi u dziecka poczucia przynależności do grupy oraz zainteresowania innymi	1. Personel aranżuje przestrzeń tak, żeby dzieci mogły widzieć, co robią inni, m.in. poprzez: • podział sali na kilka stref wyposażonych w zróżnicowane zabawki i materiały, w których dzieci mogą podejmować różnorodne działania dostosowane do ich wieku i potrzeb rozwojowych; • zorganizowanie przestrzeni w sposób umożliwiający jej przekształcenie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania dzieci (m.in. niskie regały oddzielające przestrzeń możliwe do przesuwania lub duże klocki oddzielające strefy aktywności). 2. Personel w relacjach z dziećmi stwarza sytuacje, w których mają one możliwość budowania poczucia przynależności do grupy m.in. poprzez: • rytuały codziennego przywitania i pożegnania; • wspólnie realizowany harmonogram dnia, z powtarzającymi się zabawami integrującymi dzieci; • aranżowanie wspólnych zabaw w kilkuosobowym gronie; • włączenie dzieci w dekorowanie sali; • stwarzanie możliwości naśladowania innych dzieci i zabaw równoległych; • modelowanie społecznych interakcji podczas zabaw z dziećmi, w których uczestniczy; • zwracanie uwagi na sygnały zainteresowania dziecka innymi dziećmi i wspieranie nawiązywanie relacji między dziećmi; • wykorzystywanie wiedzy o zainteresowaniach i temperamencie dzieci do angażowania ich we wspólne zabawy.
6.2. Aktywności wspierające rozwój autonomii dziecka przez: 1) umożliwienie dzieciom podejmowania decyzji w sprawach ich	1. Wspieranie rozwoju autonomii dzieci realizowane są m.in. za pomocą : • aranżowania przestrzeni tak, żeby dzieci mogły się samodzielnie bawić; • umożliwiania dzieciom podejmowanie różnych ról (np. wyznaczanie w najstarszej grupie dyżurnego pomagającego w rozdawaniu sztuców);

dotyczących; 2) zwiększanie samodzielności dzieci	• zostawiania dziecku czasu na samodzielnie wykonanie jakiejś czynności, np. przy ubieraniu się, sprzątaniu, łączeniu puzzli lub aranżacji kącika zabawy; • stwarzania możliwości dzieciom pomagania innym dzieciom; • wspierania samodzielnego rozwiązywania konfliktów między sobą; • udzielania dzieciom wsparcia w rozwiązywaniu konfliktów, jeśli same nie potrafią znaleźć rozwiązania problemu; • dawania dzieciom prawa do decydowania, czy chcą się bawić z innymi dziećmi szanowania ich wyborów.
6.3. Zadania personelu wspierające współpracę i komunikację dzieci w grupie	1. Zadania personelu w zakresie rozwijania u dzieci kompetencji społecznych mogą obejmować np.: • dawanie dzieciom wskazówek, jak ze sobą współpracować (np.: najpierw on, potem ty); • dawanie dzieciom możliwości decydowania, z kim chcą się bawić, samemu pozostając w pobliżu; • dawanie wskazówek, jak dziecko może się zachować w konkretnej sytuacji, a nie czego ma nie robić (koncentracja na komunikatach korygujących pozytywnych); • wprowadzanie zasad funkcjonowania dzieci w grupie i wyjaśnianie dzieciom ich znaczenia.
6.4. Celebrowanie świąt i innych ważnych wydarzeń	1. Celebrowanie zwyczajów i świąt oraz ważnych dla dzieci dni buduje ich samoświadomość jako ważnej jednostki w społeczności. Celebrowanie powinno dotyczyć spraw bliskich najmłodszym dzieciom, takich jak np.: • urodziny – ustalony z rodzicami prosty zwyczaj/rytuał świętowania w grupie urodzin, taki sam dla każdego dziecka; • Dzień Babci i Dziadka, Dzień Dziecka, Dzień Rodziny – wspólna celebrowanie świąt; • celebrowanie świąt o znaczeniu kulturowym czy religijnym (np.: Boże Narodzenie czy Wielkanoc), z założeniem i uważnością na różnice kulturowe – po uzgodnieniu z rodzicami.

STANDARD 7 ZAPEWNIENIE DZIECIOM WARUNKÓW DO POZNAWANIA I DOŚWIADCZANIA OTACZAJĄCEGO ŚWIATA
--

	Planowane działania realizowane w Żłobku Samorządowym Nr 12 w Kielcach
7.1. Wskazówki metodyczne dla personelu sprzyjające poznawaniu i doświadczaniu otaczającego świata przez dzieci	1. Personel wspiera dzieci w poznawaniu i doświadczaniu otaczającego świata poprzez np.: • zapewnienie dzieciom możliwości działania zarówno indywidualnie, jak i w małych grupkach czy w całej grupie; • umożliwienie dzieciom zabaw w różnorodnych kącikach tematycznych uzupełnianych regularnie (np.: raz na 7-10 dni) o nowe materiały, zabawki, przedmioty; • modyfikowanie tematyki kącików zgodnie ze zmieniającymi się zainteresowaniami dzieci i ich aktualnymi potrzebami; • zapewnienie, że dziecko decyduje czym, w jaki sposób i jak długo będzie się bawić; • stwarzanie możliwości dzieciom, żeby mogły brać udział w zajęciach zorganizowanych ale nienaleganie na ich udział; • organizowanie zabaw bazujących na bezpośrednim doświadczaniu i zabawie dzieci (np.: poprzez udostępnianie im przedmiotów codziennego użytku, którymi mogą manipulować); • dostosowanie czasu trwania zabaw do możliwości dzieci (zabawy trwają tak długo, jak długo dzieci są nimi zainteresowane); • dostosowanie tematyki organizowanych zabaw do aktualnych zainteresowań dzieci; • inspirowanie dzieci do poszerzania swojej wiedzy i umiejętności; • stwarzanie dzieciom możliwości mierzenia się z trudnościami/nowościami w relacjach z przedmiotami / innymi dziećmi; • stwarzanie dzieciom warunków i dawanie im czasu na eksperymentowanie oraz uczenie się na błędach; • zapewnienie dzieciom dostępu do materiałów wzbudzających ich ciekawość świata, do przedmiotów codziennego użytku oraz materiałów naturalnych; • zapewnienie dzieciom możliwości eksplorowania najbliższego otoczenia placówki; • zapewnienie dzieciom warunków do obserwowania zmian zachodzących w przyrodzie.

7.2. Aktywności wspierające u dzieci: 1) myślenie przyczynowo – skutkowe; 2) umiejętność obserwacji i doświadczanie otaczającego świata; 3) używanie określeń dla cech przedmiotów; 4) używanie określeń przestrzennych	1. Aktywności dzieci sprzyjających rozwojowi myślenia przyczynowo – skutkowego, takich jak np.: • wprawianie w ruch przedmiotów; • manipulacje światłem; • czynności odwracalne (wyjmowanie i wkładanie, pakowanie, przenoszenie); • czynności nieodwracalne (darcie, zgniatanie, zabawy lodem); • budowanie i burzenie; • rozciąganie. 2. Działania personelu kształtujące u dzieci umiejętności obserwacji i doświadczania otaczającego świata, takie jak np.: • dawanie dzieciom możliwości wyboru między różnymi produktami do jedzenia podczas posiłku; • umożliwianie zabawy przedmiotami wydającymi różne dźwięki; • umożliwianie zabawy w odkrywanie i znajdowanie; • umożliwianie eksplorowania natury i terenu na zewnątrz budynku. 3. Używania przez personel określeń dla cech przedmiotów, jak np.: • komentowanie i opisywanie znalezionych w koszu „skarbów”; • opisywanie doświadczeń dzieci, tego co widzą, słyszą i czym się bawią; • określanie i porównywanie przedmiotów w otoczeniu: duży-mały, większy-mniejszy; 4. Używania określeń przestrzennych, poprzez np.: • poszukiwanie ukrytych przedmiotów; • zabawy ruchowe na torze przeszkód; • układanie puzzli, klocków.
---	--

STANDARD 8
TWORZENIE DZIECIOM ŚRODOWISKA SPRZYJAJĄCEGO
MÓWIENIU, SŁUCHANIU I POROZUMIEWANIU SIĘ

	Planowane działania realizowane w Żłobku Samorządowym Nr 12 w Kielcach
8.1. Wskazówki metodyczne dla personelu,	1. Personel wspiera u dzieci rozwój gotowości i umiejętności porozumiewania się m.in. poprzez: • dostosowywanie złożoności własnych wypowiedzi do

wspierające u dzieci rozwój gotowości i umiejętności porozumiewania się, z uwzględnieniem: 1) mówienia do dzieci; 2) aktywnego słuchania dzieci; 3) wzbogacania słownictwa dzieci	poziomu komunikacji dziecka i nie infantylizowanie swojej komunikacji z dziećmi; • obserwowanie i odpowiadanie na werbalne i niewerbalne komunikaty płynące od dzieci; • używanie pytań zarówno otwartych, jak i zamkniętych, na które dzieci mogą dać krótką odpowiedź; • używanie pytań rozszerzających lub inicjujących rozmowę w sposób budzący zainteresowanie albo działanie dziecka; • czekanie na odpowiedź dziecka (werbalną lub niewerbalną), zanim przejdzie się do następnych pytań lub komentarzy; • stosowanie różnorodnych form wypowiedzi (pytania, zdania twierdzące, wykrzyknikowe itd.); • stosowanie wyjaśnień, aby pomóc dziecku zrozumieć dane zjawisko; • rozszerzanie języka i słownictwa dzieci, za pomocą określeń opisujących dane zjawisko, sytuację czy przedmiot i łącząc je ze słowami, które dziecko zna; • wypowiadanie się pełnymi, choć krótkimi zdaniami; • rozwijanie rozmowy, utrzymującej dłużej uwagę dzieci przy danym temacie; • angażowanie dziecka w słowną interakcję opartą zarówno na wspólnie dzielonym doświadczeniu, jak i osobistych doświadczeniach dziecka; • wyraźne artykułowanie, modelowanie głosu, żeby wzmocnić zaangażowanie dzieci w rozmowę; • używanie różnych słów z różnych kategorii (przedmioty, działania, uczucia, funkcje); • częste stwarzanie dzieciom okazji do wspólnego czytania książek, oglądania ilustracji; • podczas czytania zachęcanie dzieci do aktywności takich jak: przewracanie kartek, zadawanie pytań, odpowiadanie na pytania, podążanie za rymami, powtarzanie znanych fragmentów; • pokazywanie i opisywanie ilustracji w książeczkach, zachęcanie do rozmowy na temat treści i ilustracji; • stwarzanie dzieciom okazji do samodzielnego oglądania książek; • opowiadanie dzieciom różnych historii i bajek; • objaśnianie znaczenia nowych słów przy wykorzystaniu gestów i mimiki; • stosowanie uproszczeń (ale nie języka „dziecinnego”)
---	--

	w kontaktach dziećmi jeszcze nie mówiącymi lub zaczynającymi mówić, używanie krótkich zdań.
8.2. Aktywności obejmujące: 1) rozmowy z dziećmi; 2) komunikowanie się dzieci ze sobą oraz personelem; 3) aktywny udział dzieci we wspólnym czytaniu, słuchaniu tekstów, utworów, książek	1. Wskazówki metodyczne, które pomagają personelowi wspierać rozwój językowy i umiejętności komunikacyjne dzieci: • częste rozmawianie z dziećmi; • rozmawianie z pacynkami, paluszkami; • towarzyszenie dzieciom, kiedy coś ustalają między sobą; • rozmowy z dziećmi na temat tego, co jest aktualnie przedmiotem ich uwagi; • wspieranie komunikowania się dzieci ze sobą oraz personelem (zabawy w telefon, w przyjęcie, w dom); • towarzyszenie dzieciom w zabawach i częste komentowanie tego co one robią; • dopytywanie dzieci o ich potrzeby w czasie codziennych czynności, takich jak toaleta czy jedzenie; • zachęcanie dzieci do aktywnego udziału we wspólnym czytaniu książek, słuchaniu tekstów, utworów; • kultywowanie rytuałów w ciągu dnia – czytania (ulubiona książka, ulubione rymowanki), zabaw muzyczno – ruchowych; • opowiadanie książek z obrazkami (pokaż gdzie jest...).

STANDARD 9
KSZTAŁTOWANIE OTOCZENIA UMOŻLIWIAJĄCEGO ROZWÓJ
SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ DZIECI ORAZ ANGAŻOWANIE ZMYŚLÓW

	Planowane działania realizowane w Żłobku Samorządowym Nr 12 w Kielcach
9.1. Wskazówki metodyczne dla personelu, które wspierają rozwój fizyczny dzieci, uwzględniające: 1) rozwój sprawności dzieci w zakresie małej motoryki; 2) rozwój percepcji zmysłowej dzieci; 3) rozwój sprawności dzieci w zakresie dużej motoryki	1. Przykłady wskazówek metodycznych sprzyjających rozwojowi sprawności fizycznej i sensorycznej u dzieci: • dbanie o organizację sali oraz przestrzeni na zewnątrz w taki sposób, żeby dzieci miały wiele okazji do ćwiczenia umiejętności ruchowych; • umożliwianie dzieciom codziennego kontaktu z materiałami dotyczącymi zmysłów; czucia, smaku, zapachu, wzroku, słuchu, propriocepcji i równowagi; • zapewnienie dostępu do wody, piasku, ciastoliny, naturalnych materiałów o różnorodnej fakturze

	i zapachu, materiałów dźwiękowych; • dbanie o to, aby natężenie dźwięków lub bodźców wzrokowych nie przytłaczało dzieci; • zapewnianie w ciągu całego dnia różnorodnych aktywności sensorycznych stosownie do potrzeb dzieci; • wspieranie niemowlaków w nauce kontrolowania ruchu ciała i nauce stania, czworakowania i chodzenia; • stwarzanie niemowlakom możliwości samodzielnego badania różnorodnych obiektów, także własnych rąk i nóg oraz twarzy; • stwarzanie niemowlakom możliwości eksplorowania przestrzeni przez przenoszenie ich w różne miejsca, w których mają nowe wyzwania w dążeniu do interesujących je przedmiotów; • bawienie się z dziećmi w zabawy ruchowe, podążanie za tym co robią dzieci (np.: turlanie, czworakowanie); • zachowywanie czujności co do bezpieczeństwa dzieci, ale bez powstrzymywania ich przed podejmowaniem nowych zadań ruchowych; • stwarzanie dzieciom warunków do podejmowania nowych wyzwań związanych przemieszczaniem się • i uczeniem nowych umiejętności motorycznych w granicach akceptowalnego ryzyka; • umożliwianie dzieciom wielokrotnego powtarzania i ćwiczenia konkretnych umiejętności ruchowych tak długo, jak długo są tym zainteresowane; • dostarczanie dzieciom okazji do ćwiczenia siły i sprawności ruchowej; • stwarzanie dzieciom możliwości ćwiczenia sprawności rąk, dłoni i palców, w szczególności przez zostawienie im czasu na zabawę i manipulację; • umożliwianie dzieciom ćwiczenia koordynacji wzrokowo – ruchowej, np.: podczas jedzenia, ubierania się i codziennych czynności.
9.2. Aktywności wspierające rozwój sprawności fizycznej dzieci i angażowanie zmysłów, w tym: 1) zabawy angażujące zmysły: wzroku, słuchu, węchu, dotyku, smaku;	1. Zabawy angażujące zmysły wzroku, słuchu, węchu, dotyku, smaku: • ścieżki sensoryczne – chodzenie na bosaka po trawie, piasku; • zabawy wodą, błotem, piaskiem; • malowanie rękami; • słuchanie i wydawanie dźwięków;

2) zabawy wspierające rozwój motoryki małej; 3) ćwiczenie koordynacji wzrokowo – ruchowej i równowagi; 4) zabawy wspierające czucie głębokie oraz kształtujące schemat własnego ciała; 5) aktywności w zakresie dużej motoryki ze szczególnym uwzględnieniem zabaw w powietrzu.	• próbowanie ziół; • wąchanie kwiatów, roślin; • testowanie smaków; • zabawy koszykiem skarbów. 2. Zabawy wspierające rozwój motoryki małej: • zabawa klockami; • wkładanie i wyjmowanie elementów z pojemników; • papier: chwytanie, darcie, składanie; • malowanie farbami; • ciastolina, plastelina, ciasto: lepienie, wałkowanie; • przyczepianie i odczepianie; • włączanie przycisków. 3. Ćwiczenia koordynacji wzrokowo – ruchowej i równowagi: • wspinanie się na kanapę z wykorzystaniem poduszek, krzesełek, mocnych pudeł; • chodzenie po śladzie; • samodzielne jedzenie; • malowania; • mycie rąk; • sprzątanie zabawek do pudeł; • zabawy piłką – rzucanie, łapanie, turlanie. 4. Zabawy wspierające czucie głębokie oraz kształtujące schemat własnego ciała: • turlanie; • huśtanie się; • przeciskanie się przez tunel; • otulanie kocem; • masowanie. 5. Aktywności w zakresie dużej motoryki ze szczególnym uwzględnieniem zabaw na powietrzu: • zabawy w torze przeszkód; • swobodne zabawy na zewnątrz na nierównej powierzchni; • bieganie; • wspinanie się; • skakanie; • przechodzenie przez przeszkody; • popychanie i ciągnięcie przedmiotów i zabawek; • kopanie w piaskownicy.
---	--

STANDARD 10
ZAPEWNIENIE DZIECIOM WARUNKÓW DO TWÓRCZEJ
EKSPRESJI I KONTAKTU Z RÓŻNYMI WYTWORAMI KULTURY
I SZTUKI

	Planowane działania realizowane w Żłobku Samorządowym Nr 12 w Kielcach
10.1. Wskazówki metodyczne dla personelu oraz niezbędne warunki umożliwiające dzieciom: 1) działania twórcze; 2) dostęp do wytworów kultury	1. Wskazówki metodyczne sprzyjające rozwojowi twórczej ekspresji dzieci i stwarzające dzieciom możliwości kontakt z wytworami kultury i sztuki – przykłady działań personelu: • wspieranie dzieci przez informacje zwrotne w czasie aktywności twórczych bez poprawiania ich i oceniania; • zapewnienie dzieciom czasu na szukanie kreatywnych rozwiązań w ciągu całego dnia; • stwarzanie dzieciom możliwości do kreatywnych działań konstrukcyjnych (klocki, pudła, pojemniki); • stwarzanie dzieciom okazji do tańczenia i śpiewania; • zapewnienie w ciągu całego dnia dostępu do różnorodnych materiałów plastycznych, takich jak: kartki, kredki, mazaki, plastelina, ciastolina, nożyczki (dla najstarszych dzieci), klei; • zapewnienie miejsca gdzie dzieci mogą swobodnie tworzyć; • umożliwienie dzieciom rysowania i malowania na pionowych płaszczyznach (co najmniej wielkości A3) na wysokości ich wzroku; • zapewnienie, żeby wśród materiałów do zajęć plastycznych dostępnych dla dzieci nie dominowały gotowe szablony (plansze, kolorowanki, karty do wypełniania); • w organizowanych zajęciach plastycznych unikanie sytuacji kiedy cała grupa robi to samo; • koncentracja na procesie tworzenia, a nie na wyniku; • dostarczanie dzieciom możliwości obcowania ze sztuką (rzeźbą, malarstwem, rysunkami) o wysokiej jakości artystycznej; • zapewnienie, żeby muzyka jakiej słuchają dzieci była wysokiej jakości (zarówno chodzi o jakość odtwarzania jak i repertuar); • zapewnienie dzieciom dostępu do książek z szatą

	graficzną wysokiej jakości oraz do albumów ze zdjęciami; • umożliwienie dzieciom aktywności twórczej na zewnątrz budynku – w naturze.
10.2. Działania personelu zachęcające dzieci do: 1) wyrażania twórczej ekspresji w różnych formach; 2) wyrażania twórczej ekspresji przez umożliwienie dzieciom wykorzystywania różnorodnych materiałów, 3) poznawania różnych wytworów kultury	1. Wspieranie wyrażania przez dzieci twórczej ekspresji w różnych formach: • zabawa w orkiestrę – granie na różnych instrumentach wydających dźwięki; • malowanie wodnymi farbami, w tym też rękami na dużych płaszczyznach; • zabawy z ciastem i innymi miękkimi materiałami; • zachęcanie dzieci do śpiewania i tańczenia; • umożliwianie tworzenia konstrukcji z małych i dużych elementów; • współtworzenie z dziećmi własnych instrumentów dźwiękowych (rurki z przesypującymi się elementami, szeleszczące papierki); • wspólne śpiewanie piosenek i tańczenie; • powtarzanie wierszyków. 2. Umożliwianie dzieciom wyrażania twórczej ekspresji przez zachęcanie ich do wykorzystywania różnorodnych materiałów, takich jak woda, piasek, błoto, trawa, liście, kamienie, zioła, warzywa, owoce. 3. Zapoznavanie dzieci z różnymi wytworami kultury, poprzez: • teatryki w wykonaniu opiekunów lub zaproszonych artystów; • słuchanie muzyki na żywo (np.: gry na instrumencie); • słuchanie muzyki klasycznej; • ekspozycję reprodukcji malarstwa lub rzeźby; • kontakt z książkami o wysokich walorach artystycznych (graficznie i językowo).